

Reuer. P^ri. Alphonso Salmeroni sodalitat^{is} Jesu sodal.
Gentianus Heruetius S. P. D.

Cum tu me agrotantem, quod tua fuit humanitatis, nudius tertius inuisisses, inter ceteros sermones, quos inter nos contulimus, hic fuit precipuus, quod cum ego dixissem tandem abesse cogerentur Episcopi hoc maxime infelicissimo tempore quo tot undiq; oriuntur lupi, qui miserimas pecudes dilaniant, discerpunt ac dilacerant, tu quoq; te hoc ipsum agere proutulisti et hoc etiam adiecasti id eo magis esse dolendum, quod unicum iuris Divini uocabulum tantum aliquod malum aureum in medium iniectum, tantam inter Patres excitavit dissensionem, ut his iam sex mensibus feliciter ceptum Concilij cursum retardauerit. Quod quidem te eo magis mirari dicebas, quod non sit adeo magna inter eos controuersia. Nam cum utriq; residentiam in suis Ecclesijs fateantur esse necessariam, alij eam iuris esse Divini absolute censent, alij aut iuris quidem esse Divini sed per Ecclesiam, id est per summum Pont. Cum autem quaererem si res non est adeo magni momenti, qui fit ut alij hanc iuris Divini particulam Decreto de residentia cantopere inseri cupiant, alij eam canere peius et angue fugiant, et horveant, dixisti nunq; permissurum esse Pont. et qui eius partes sequuntur ut de Pontificia detrahatur auctoritate detrahitur aut uiri si propter hanc adiectam Iuris Divini particulam a Pontifice accessiti, aut aliquo missi Episcopi parere recusarent. Immo contra quae dixisti, nempe et sacris literis nunq; adstrui residentiam, et primum dixisse Caietanum residentiam esse iuris Divini, cautius autem esse et consultius si penes Canonicos usq; grauissimis iubeatur residentia, quod si statueretur eam esse iuris Divini, quod impune et facillime uidemus violari quotidie. Haec quidem dixisti, quibus ut respondeam non uideo mihi magnopere laborandum. Nam cum pascere gregem sit iuris Divini necesse est et cum Episcopatu ab eodem mandat Pontifex id quoq; mandat quod est iuris Divini, nempe ut gregem pascat, et ea ratione ut resideat. Si autem ante Caietanum nemo scripsit residentiam esse iuris Divini, minime est

dubitandum mirandum. nam nemo unq̄ de eo dubitauit, neq̄ ut id scriberet
 Caletanum aliud impulit, quam quod per summam indignitatem uideret suas
 Ecclesias ab Episcopis deseri. qua quidem in re magis est laudandus, quod
 cum esset Cardinalis, nec quicq̄ esset, quod amplius ambiret, Episcopos uera scri-
 bendo sui officij admonuerit, quam Catharinus et Campegius, quos iuris non esse
 Diuini residentiam primos omnium dicentis, Episcopatibus quos habebant maius
 aliquid ambuisse non leuis est coniectura. Si p̄uenis aut̄ Canonicis non potue-
 rit halterius Epi contineri in officio, quid uetabit experiri num adiecta
 iuris Diuini particula amplius aliquid poterit? Fieri quidem potest ut nō
 multum prosit, at ut obsit non potest fieri. Quod ergo prodesse potest, non pot̄
 aut̄ obesse, id ne disertis uerbis exprimat̄ quid opus est tantopere contendere?
 Sed hæc ut dixi omitto, ad ea uenio quæ dixisti subodorare Pontificem
 et qui eius partis tuentur, fore ut dicto Pontificis minus pareant Episcopi
 et ita eius Pontificiæ detrahatur auctoritati, si iuris Diuini particula ad-
 iiciatur Decreto de residentia. Ea aut̄ dicam quæ cum tu mecum loque-
 baris minimè cogitabam, cum tu aut̄ discessisses mihi uenerunt in mentem
 reputanti et diligentius examinanti uerba quæ apud me feceras. Atque
 primum quidem omnium hoc mihi occurrit sacrosanctum Tridentinum
 coactum esse Conc^m ut et profligentur hæreses et lapsa Ecclesiastica repa-
 retur disciplina. Disertis enim uerbis expressum est id ideo congregari
 ut reformetur Ecclesia tam in capite q̄ in membris. Quod quidem maxima
 spem dedit bonis omnibus fore ut prisca illi et incorrupti mores in mlti-
 tudinem restituerentur, cum quod propter diuturnam et longi temporis
 præscriptionem munitam consuetudinem per se non posset facile effecere
 Pontifex, id liberæ sanctæ Synodi permitteret arbitrio. Et iam cessabat
 quæ plurimorum animis insederat questio opimo nolle Pontifices congre-
 gare Concilium quod timeret sui et suorum reformationem. ex hoc auct̄
 et dignitati Pontificis quantam putas factam esse accessionem? Quæ certò
 futura erat longè maior si ips^{que} sua uerba præse ferebant facta quoq̄ respon-
 dissent

disserit. Sed cum subdubitari ceptu¹ est, et demde manus quodam modo pal-
pari simplicibus offundi tenebras, et qui dolus est malus, aliud agi aliud em-
lari subito mirandum in modum refraxit quam de Pontifice boni omnes conce-
perant, optimo. Quamq^{ue} meo quidem iudicio non tam huius rei culpa est in su-
mum Pont. conferenda, qui non minus est re q^{uam} nomine pius q^{uam} in numeros
aliquot Ep^{iscopos}, et curia Romana aliquot asseclas, qui partim officij sui
immemores, et Ecclesias deserentes, partim maiora captantes, et manes
titulos ambientes non minus sunt additi Romae q^{uam} serui glebae quorum ta-
importuna et caeca est ambitio, ut malint Germaniam perpetuis agitari se-
ditionibus, recuperanda Anglia omnem spem omitti, Franciam quae si-
mor, Pontificu^m potentissimum et tutissimum semper fuit propugnaculu^m
e Catholicor^{um} manibus, quod nunc est maxime timendum eripi. celi
deniq^{ue} terra misceri, q^{uam} in animu^m adducere ut relicta Roma suos greges
pascant. qui sunt adeo inconsiderati ut cum proximus ardet paries
suam quoq^{ue} rem agi non uideant. Huius funesti quod nunc est in Gallia
belli quis futurus sit exitus Deus nouit. Miri certe ualde timendum
uidetur, ne cum omnium n^{ostri} temporis, absit uerbo inuidia quam et
uirtute et mente superauit, Imperatorum fortissimus et omnibus alioqui
uirtutibus adeo absolutus, ut nullum ei uitium auti sint unq^{uam} obijcere
aduersarij, et qui solus praelia praelia d^{omi}nⁱ pugnasse dici posset Dux
Guisianus, non minus immatura q^{uam} uiolenta morte nobis sit praereptus
totq^{ue} tam uiri fortis pro fide Catholica suscepta gloriosa martyrii corona
in hoc bello ceciderunt. timendum est inquam ne si mores nostros non
corrigimus, deus permittat ut Gallia, Anglia, et Germania, conuicta
uel forte etiam conspirante Italia conuictis simul copijs de Ecclesiasticis
qui nolunt corrigi peccatis penas sumant. Deus faxit ut manus meae
sue sit metus. At facile id fieri posse quemlibet uel paruum cordatum
ipsa docet experientia. Si quid in Germania et Anglia intra paucos
annos et nuperrime in Gallia factum sit recordetur. Sed ut ad rem
redeamus

redeamus, exceptis paucis, qui sincera, et *Mesa* conscientia libere dicunt, quod
 sentiunt, maxima ex parte sunt eiusmodi, ut dixij Episcopi qui iuris Divini
 particulam Decreto de residentia addi nolunt. qui cum Summi Pontificis aultem
 se defendere simulant, re uera aut sua ambitioni, et libidini seruiunt, dici non possunt
 in quantam inuidiam uocent summum Pont. Quid enim ad uulgi aures accedere
 possit magis inuidiosum, quam si summus Pontifex cuius sunt partis uniuersam
 regere Ecclesiam nolit prouidere ut Epi in suis resideant Ecclesijs. Nolle aut prouidi-
 dere censebitur si per eum steterit, quominus residentia iuris esse Divini statuatur.
 Quod quidem uidetur adeo esse perspicuum, ut sit ea ueluti notio quaedam im-
 pressa in animis hominum. Quam multis in locis ut ego quidem arbitror imme-
 rito male audiat summus Pontifex, nemo est qui nesciat, et tamen a maleuolis
 conflatum in eam inuidiam tantam uim uidemus habuisse, ut multa, eaq; max-
 ima nationes ab eo defecerint. Quid futurum aut censemus si per uniuersum
 Christianum orbem, quod maxime temendum est haec peruagetur fama nolle Pon-
 tificem ut Epi in suis Diocesibus resideant. nolle aut directur si per eum steterit
 quod absit ne residentia iuris esse Divini statuatur. Cauendum, cauendum est
 inquam ne si hoc fiat non minus apud Catholicos q; apud haereticos laboret inuidia
 et hoc pestilentissimis quae Christianum orbem uexant haeresibus accedat quod Deus auertat
 etiam schisma. Sed q; quaeso est peruersum eorum iudicium qui Pontificis aultem eos
 tueri existimant de ea aut eos detrahere qui existimant Quasi uero sit aliquid quod
 magis faciat ad conseruandam atq; adeo augendam Pontificis aultem q; si omnes
 quibus sunt mandata munera Ecc^{ca} us ut par est fungantur fungi aut qui recte possunt
 si ea ipsi deserentes vicaria semper utantur opera. Cuiusmodi uero est quod dicit
 iustus Pontificis minus esse parituros Ep^{os} si in decreto addatur residentiam esse
 iuris diuini. Quamobrem? quia si a summo inquis accersantur Pontifice, aut
 iubeantur aliquo proficisci poterunt semper eius detredare imperium. hoc praestatu
 quod iuris sit diuini residentia Tu ipse inquit Ep^{us} iussisti me residere Immo
 uero Deus iussit. non licet itaq; hinc mihi discedere. Ad haec facile est respon-
 dere. Non est magis sua Ecc^{ca} obligatus Ep^{us} q; uxori maritus inu^{er} Ep^{um} certe,
 et inu^{er}

et Ecclesiam ueluti quoddam spirituali contrahitur matrimonium. Quamuis
aut matrimonium sit uiri et mulieris co'ultro indiuiduam uita consuetudinem
retinens. non est tñ adeo arcta hac indiuidua uita consuetudo ut non possit
maritus iustis de causis ab uxore aliquamdiu abesse. ita etiam Ep'us quis iure
Diuino obligetur residere. non tñ adeo perpetua astringitur residentia ut ei nō
liceat aliquantisper abesse iustis de causis. Quae quidem poterunt esse eiusmodi
ut non minus nitantur uiri Diuino q' ipsa residentia. Non est certe dubiū q' nō
si a Pontifice ad Concilium uocetur Ep'us, aut in locum aliquem mittatur in quo
ad compescendam haereticorum rabiem sit eius opera ad tempus opportuna ac
necessaria, uel si quid sit aliud eiusmodi in quo agatur uel de religione uel de
Ecclesiae salute sit semper libenter pariturus Ep'us ut qui satis intellegat cū ex
scripturis sacris sit perspicuum Petri Apostolorum Principis successorem
esse Christi Vicarium, se etiam obligari ad ei parendum in ijs quae ad Ecclesiae
pertinent aedificationem nec si ab ecc' sua aliquamdiu abfuerit pro desertore
habendum, cum nec eam deserendi animo recesserit, et sua etiam Ecclesiae pecu-
dere sit censendus, qui pro tota laborat Ecclesia, cum cōmuni salute etiam con-
tineatur salus singulorum. In his ergo non est dubium quin sit quiuis bonus
et sui officij non immemor Ep'us sūmo Pontifici libenter pariturus, nec uentū-
rus ne si statutum fuerit iuris diuini esse residentiam et parendo non uideatur
cōmississe in Canonem. Neq' tamen negari potest a sūmo Pontifice nonnulla Ep'i
imperari posse quibus si non pareat non protinus Pontificis imperium detrectasse
sed iustas attulisse causas propter quas iure sit excusandus non immerito sit
censendus. Nec ea solum intelligo quae aperte sunt turpia et plane indigna quae
iubeantur a Pontifice, sed ea etiam quae uidentur honorifica, et quae etiam ad
ipsius Ecclesiae aedificationem leniter intuenti uidentur conducere. Ut autē
quid mihi uelim facilius intelligas unico exemplo, eiq' clarissimo rem totam
oculis subijciam ex qua contra facile eluefcant. Quid uidetur hodie magis
honorificum q' ad Cardinalatus a multis tantopere expetitam dignitatem
peruenire? Quid rursus ad ecc' aedificationem magis conferre creditur q' si
Pontifex eos Cardinales habeat a consilijs qui et doctrina excellent, et ea iure
sunt

sunt sanclitate ut exemplo non minus prosint q̄ uerbo. Et tñ poterit esse eiusmodi
 Ep̄s qui si a Pontifice Cardinali Galero oblato Romam euocetur longè melius
 ecclesie sit consulturus si oblatum honorem non admittens, et se excusans in sua
 diocesi maluerit ut ceperat rendere q̄ Romam proficiscens inane titulum quaerere.
 Ponamus enim esse Ep̄m qui in ys habitet regionibus in quibus timeatur late
 serpens heresis q̄ et libris doctissimi et scriptis elegantissimi composcat, et sua
 aulte populum in officio contineat. Ponamus ergo eum, q̄ remisso, qui honoris
 causa offerebatur Galero se excusare, et ita apud Pontificem agere. Ego sanctiss.
 Patre quam possum maximas ego tibi gratias quod me indignum tanto honore
 sis dignatus, ego uero uel obuijs, ut aiunt, ulnis eum excepssem, et arctissime
 essem complexus si id mihi liceret per meam uita. conditionem. Sed cum in eo
 gradu non collocatus ut Episcopatu mihi iampridem mandatu administranti ab oculi
 et scriptis, et concionum latratu lupos procul arcenti populo mihi commissio s̄m uerbum Dei
 sincere predicanti, et omnes Ep̄i partis pro uiribus implenti, sit presentia mea in mea
 diocesi necessaria, ignoscas quæro si Galero quantumuis honorificu minime duxerim
 esse accipiendum. Et certi cum quid ex eo euenisset, ut uerum dicam apud me considerans
 uideo si eum accepsem q̄ rem fuisse reddituram ut accepto Galero ipso iure meus uacaret
~~Episcopatus~~ Episcopatus, qui curam mandaretur in hoc infelicissimo, quo uigilantissimis pastoribus
 opus est, tempore, mihi ualde providendum censebam. Jam uero si per Cardinalatum ex
 Ep̄o factus essem non Ep̄s, et in Presbyterorum numerum essem cooptatus non
 immeriti censever ab equis, quod aiunt, descendisse ad asinos. Ego certe non possum
 esse adeo Aerianus ut non Ep̄i maiorem esse censeam dignitatem q̄ Presbyteri.
 Quantumuis ego fuissem Cardinalis mihi aliud fuisset q̄ Presbyter. Quod mihi
 adhuc fuisset grauius si cum in meo Episcopatu sit frequentissimus apud quē
 soleo concionari populus Roma mihi esset assignatus, curas moderant per multi
 titulus in quo nullus esset populus, et in quo esset eiusmodi ades sacra ut
 dignior uideretur in qua staret haro q̄ ara. Dices fortasse Beatus hanc non
 esse cur recusem accipere Galerum. Nam etsi ipso iure meus uacet Episcopatus
 eum tamen mihi redditum iri, ut qui quadam ueluti fiducia sit uersus mihi
 comendandus. futurum est ergo ut sim non uerus sed fiduciarius et comédarius

ut uocant, Epūs Quod quidem tantum abest ut mihi persuaderi possit, ut nullam
rem aliam Christianae Reip. maiorem arbitret creare perniciem q̄ hanc fiduci-
ariam Episcopatuū, et procul disitorum monasterior, Cardinalibus comendatione
que nihil est q̄ Ecclesiar, et monasterior, eis comedenda propinare dum ipse
Ecclesias et Monasteria deserunt Immo ne semel quidem inuisunt hoc exem-
plum cum a Roma tanq̄ à capite ad cœtera membra sit derivatū. incredibile
est quantam calamitatem Cri attulerit Ecc^{le} tantum certe ut nisi Crūs nos
respexerit et ad lapsam reparandam Ecclesiasticam disciplinam sanctissimū
Pater inspirauerit, de Petri nauicula, cuius tu clauum tenes altum plane
uideatur. Quanam aut spes est fore ut lapsus reparetur ordo Ecclesiasticus
quamdiu Cardinales comendatorū sibi Episcopatuū, et monasteriorū foruentū pro-
uentibus quæ ipsi ne per somnium quidem uiderint. Quam uero hoc est mise-
randum, et planè deplorandum quod cum in Italia tot sint dioceses, tri uice-
simus quisq̄ Epūs in sua Ecclesia resideat, et populum pascat. Neq̄ uero Ec-
c^{le} fugere potest Beatiss^e Patr cum omnes fore qui Roma in aula tua magistratu
gerunt et munera obeūt ex eorum sint numero et diebus festis in tuo sacello tan-
tam eorum uidere possis multitudinem ut ferè ex ea iustus conscribi possit ex-
ercitus. An uero cum eos uides non tibi quandoq̄ uenit in mentem quot illi
sunt Episcopi, tot in Italia te uidente, et permittente desertas esse dioceses. uis
ne te pro Crispi uero quod tuus tibi tribuit Pontificatus gerere Vicario. eos oēs
à tuo conspectu ad suas quas deserunt eade Ecclesias expelle, populūq̄ docere
uerba Dei predicare, et quæ sunt Episcoporu partīs implere compelle. nihil potis
facere quod fame uerbi Dei laboranti populo possit esse gratius, et ad re-
parandam Ecclesiasticam disciplinam, quæ est maxime necessaria accomoda-
tius. An uero cum tot sint in Italia Episcopi qui non resideant, æquū censebit
ut ego Cardinalis creatus, et nihil secius Epūs fiduciarius Romæ legens meo
exemplo ad non residendum coeteros Epōs incitem qui ad residendū Romæ
essent expellendi Absit sanctissime Patr ut quod uides planè iniquum
id a me

id a me fieri posse statuas. At dices fortasse quod aliqui uideri posset iniquum, equum
 uideri poterit si consideres, quod cum futurus esses in sanctiss. totius orbis Christiani
 conuentu, in quo aguntur maxime, quae ad Christianam Temp. attinent causa
 tu ex tuis consilijs aduocanti plurimum afferre posses. Ego uero de me tam pra
 clare non sentio ut meum consilium rebus hodie tam afflictis aliquid opis afferre
 posse putem. hoc unum scio ad profligandas haereses et populum Christianum in
 officio continendum non aliud praesentius esse remedium q̄ si lapsa ecclesi
 astica reparetur disciplina. Quam sit aut̄ difficile eam reparare ex hoc facile
 est conijcere, quod cum doctissimis et sanctis Cardinalibus Contarino, Sado
 leto Polo reformationis negotium mandasset sanctae memoriae Paulus vi. res
 hunc habuit exitum ut nullus inde secutus sit effectus. Quaḡ aut̄ sit ea res
 ex se non parum difficilis ex eo est certe longe difficilior, quod saepe contingat
 ut Pontifices, qui reformationem sedulo cupere praese ferunt doctissimorum, et
 optimorum uirorum, quos ad se accersunt non ad reformationem quam in
 uulgus iactant, sed ad suam stabilendam potentiam abutantur. hoc in te ca
 dere sanctus Pater tantum abest, ut existimem, ut te nihil esse magis et re, et
 nomine, pium lubens et sentiam, et praedicem. Sed quoniam es in summo gradu
 potestatis collocatus, quo fit, ut multorum sermonibus aures tuae pateant
 necesse est, tuiq̄ me consilio nonnihil ualere existimas, non uezebor ea scribere
 quae tuae sanctitati coram scilicet dicerem. Nullos sanctus Pater maiores
 habes hostes q̄ tuos domesticos qui tibi perpetuo assentantes, et ea ratione
 ad amplissimos honores sibi uiam muniunt, diuinam tuam potestatem
 et autem semper habent in ore. quam quidem si quisquam obstinato ano
 denegaret is in improborum numerum merch esset referendus. falluntur aut̄
 et fallunt si qui existimant eam in eo esse sitam, ut tu prohibeas eos, quibus
 munera sunt mandata Ecclesiastica p̄e ijs ut par est fungantur, et populū
 sibi commissum pascant. Quod cum explicari non possit absq̄ reuerentia, et
 atq̄ etiam cauendum est ne leui aliquo pretextu a suo officio a te Beatissime
 Pater

si liceret

mue,

supplevi

Pater auocentur Epi quoniam aut nihil est quod ardentissimis omnium bo-
noxum uotis magis hodie exposcatur q̄ ut Ecclesiastica reparetur disciplina
tug, si illie adessem a me fortasse de ea re consilium peteres, paucis dicam
quod sentio, quod ut pro summa tua humanitate in bonam partem accipias
te rogo, et obsecro, non ea dicam quae forte ab assentatoribus audire es solitus
qui semper quae uicunda uidentur auribus tuis instillant sed quae uide-
buntur quidem paulo acerbiora. sunt aut̄ eiusmōi. Omnium qui recte senti-
tuunt iudicio, ut Ecclesiae tibi commissae ex ijs salus pendeat uis o Pie Pon-
tifex sanctiss^e Ecclesiasticam reponere disciplinam? Vis certe. nec ma-
leuolorum qui de tua sinceritate detrahunt maledicta mudi contrariū
poterunt persuadere. Sed si uis, fac ut iudicium a domo Dei, a domo
inquam tua incipiat. Non uides, quam barbarico prope dixerim, luxu
aula tua tota diffuat? Cardinalium tuorum quantus sit comitatus q̄
multi anteambulones, quanta eos sequentium Episcoporum caterua
quam superbae sint eorum uestes. q̄ superbus comitū ornatus, q̄ superba
etiam mularum frena, et ephippia, quam superba palatia? Quorsum in
urbe sunt, ac auditur tot equorum hinnitus, tam sonorus tubarum, et
buccinarum clangor, tam horrendus bombardarum strepitus? haecine in
ea urbe in qua sita sunt duorum Christi Apostolorum corpora, qui ab
omni fastu fuerūt alienissimi, et haec ab ijs fieri, qui ut eorum sunt suc-
cessores, ita eorum oportuit uitam quo ad eius fieri potuit, imitari?
Sunt haec oia Beatissime, et Sanctissime Patre, corrigenda, totusq̄ hic
nimis superbus, et dissolutus uiuendi modus ad frugalitatem reducendus.
Sed quomodo hic fieri poterit in tam corruptis hominum moribus. max-
ime cum nihil sit difficilius quam assueta relinquere? Ego quidem
nullam uideo aliam commodiorem rationem q̄ si reuocetur sextus Canon
Concily Chalcedonen. Consideretur quinam sint Romae tituli in quibus sit
populus

populus qui pascatur, doceatur, regatur, et sacramenta ei administrentur. Ad
 quemlibet horum titulos, cum eum uicere contigerit ordinetur Cardinalis, qui
 ordinatus in eo pœdicandi, et sacramenta administrandi suo fungatur munere
 omni spe ei adempta potuendi alicuius comendati Episcopatus aut Monasterij
 in quo non possit resideere. eum suus aliat titulus. Quod si id non possit,
 suppleat id quod deerat amplissimum Christi primum benignitate, demde
 Constantini et Caroli magni (ut ceteros omittam) liberalitate, Petri Pa-
 trimonium. Ad eos aut titulos ordinari poterunt non solum Romani, sed etiam ex-
 terni de quorum doctrina, et nulli crimini affini uita erit satis constans fama modo
 ne sint Episcopi, aut alio muniere Ecclesiastico additi, quod non possunt deserere.
 Ceteri aut inanes tituli, et in quibus nullus est populus omnino supprimantur.
 Sed quoniam sunt in eis multa templa antiqua religione sacra, ut quæ in honorem
 aliquorum Martyrum, aut alioqui sanctorum sunt consecrata, et ad quæ
 festis anni diebus solet populus conuenire, prouidebit summus Pont. ut ea
 sacra ædificia marcant, et ad rem Diuinam faciendam cum opus erit illic conue-
 niant. Sacerdotis ex alijs Ecclesijs hæc nonnullis noua uidebuntur, cum sint
 antiquissima, et a synodi usq; Chalcedonen, quod Imperante fuit Mariano
 Pontificatum aut tenente sanctiss. Leone primo, temporibus repetita.
 Noua aut uidentur, quoniam per quandam negligentiam, ne dicam prauitatem
 sunt antiquata. hinc certi factum est ut non noua sint, sed ueteres de ys quæ
 Romæ contra Ecclesiasticam disciplinam fiunt querelis, quæ nonnullam dederunt
 occasionem, ut uel tam multe hæreses sunt exorta, uel non tam cito sunt repressæ
 hæc Ecc. disciplina iacto ueluti fundamento nihil est facilius q̄ reliqua super-
 struere. Nolo itaq; in his exponendis diutius immorari sed ea cursim prose-
 qui, quæ tibi Beatissime Patri sua sponte satis occurrerent. Primum itaq; non est
 comittendum ut uni plura mandentur, munera Ecclesiastica hoc enim anti-
 quis plane repugnat canonibus. Demde tollenda sunt, quæ citra rationem fuit
 in beneficijs, ut uocant conferendis summi Pontificis præuentiones, nec illorum
 conferendorum alia illi debet esse causa q̄ ut eor, suppleatur negligentia quoru
 sunt

sunt partes conferre, ut pote si ex alio ^{sento} mense mense ipsi nondum contulerint. Re-
gularia dentur regularibus, secularia secularibus; Residentia omnibus imperetur
nec ab ea esse immunem nisi ad tempus certis et iustis de causis cum concedatur
Concilia tam Metropolitanam q̄ Episcopi quotannis celebrentur in quibus et de ec-
clesiæ negotiis mature et diligenter inquiretur, et in Ecclesiasticos, quos deliquisse
constiterit, seuerè animaduertatur. Legati a sede Apostolica in diuersas orbis
partes mittantur, qui quid ubiq̄ fiat diligenter obseruent, et ad summum Pont.
renuncient, ut si aliquos se malè gerere intellexerit, eos uel missis literis ad-
moneat, et arguat, et si res postulauerit, eos etiam ad se euocat. ipsi aut̄ interea
se integre et innocenter gerant, nec hoc sibi proponant ut ordinariorum prece-
cupando uices conferendi se et suos locupletent, sed potius dent operam ut Or-
dinarij in uicos probos, et qui suscepto munere pares esse possunt, conferant. Ex-
tremum est quod mihi uenit in mentem Beatissime Pater, quod uel primum
omnium est censendum, nempe ut quo ad eius fieri poterit, quæcumq̄ in curia
expediuntur Romana, expediuntur gratis, et deleatur illa macula, quæ a
prisca usq̄ temporibus ubi insedit. Omnia Romæ esse uenalia. Hæc sunt
sanctissime Pater, quæ si de Ecclesiastica reparanda rogaret disciplina essem
tibi responsurus. quæ cum tibi absens exposuerim, non est quod mea prius
opera amplius tibi usui esse possit. Non est certe quod hac in re ullius con-
silium desideres. Nemo est qui melius consilium tibi dare potest, q̄ tu ipse
numq̄ falleris si te ipsum audies, te ipsum inquam Spiritu sancto afflatu
ad Christi uniuersam regendam Ecclesiam. Nam qui te uniuersæ uoluit
preesse Ecclesiæ non est dubium quin per Spiritum sanctum eas tibi
sæpissime immittat cogitationes, quæ summo Pastore sunt dignissime.
Reformanda inquam Ecclesiastica disciplina tam in capite q̄ in membris.
quas si regaris, et non sinas a tuorum domesticorum te improbis abuti
consilijs qui dum suæ ambitioni seruiunt, ne tua minuatür auctoritas se
semper timere præ se ferunt, longe erit felicissimus tuus Pontificatus, ut
cuius

cuius tempore acciderit, ut quod tum multis iam seculis fuit optatum diuinitus
 concederetur, nempe ut tam sede lapsa restitueretur disciplina. Tibi certe quem Christus
 constituit suum Vicarium, et cui plenam contulit potestatem, cum ceteri Epi sint
 tantum uocati in partem sollicitudinis esse debet persuasissimum, neq alia ratione
 conseruatum, atq adeo auctum, et amplificatum in tuam auctoritatem, quam
 si y quibus sunt munera mandata Ecc^{ca} in quibus Episcopatus praeceptum locum
 tenent ea, ut, pra est Penne et diligenter obeant. Quod quidem cum facere no
 possint si suas ecclesias deserant, nisi forte ad breue tempus, ac certis, et iustis
 decausis. Tibi etiam, atq etiam, prouidendum est, ut perpetuo Decreto esse necessaria
 status residentiam. Quamobrem mihi quaeo ignoscas si oblatum galorum non
 acceperim: Neq enim mihi uel mille tanti sunt galeri, ut ad quam me Spiritus
 sanctus posuit regendam Dei Ecclesiam, eam deseram, et a lupis qui eam un,
 dig circumsistunt, a perniciosissimis inquam haereticis per summam indigni,
 tatem discerpi, ac dilacerari sinam. Hac si ille optimus et doctissimus Epus
 ad Pontificem galorum remittens, dixisset detrahere ne Pontificis uisus esset
 Imperium, an eas afferre excusationes, quas non posset summus Pontifex non
 accipere. Id aut si fecisset, ne longe melius Ecclesia consulisset, quam si
 accepto galero cum se duobus in locis uideret non posse residere, iuris diuini
 non esse diceret residentiam, ut qui timeret ne si iuris esse diuini pronu
 ciaretur, eum a Canone non posset solueri Pontifex. Hinc certe sunt illa
 laetissima, hinc tanta digladiatio, hinc tam uehemens contentio Cardinaliu
 fere omnium, et eorum Episcoporum qui de Pontificia ante aliquid detrahi
 agri ferre praese ferunt cum mihi magis formident, q ne Roma suis relicis
 delitijs Episcopi munere praesentes per se fungi cogantur. Atq quod is quide
 Episcopus, nequaquam est uituperandus galero accepto αρχιεπιστοπος καρδοinals
 mme sequutus ut nequaquam est uituperandus. Nam cum longissimi temporis
 praescriptione munita sit haec consuetudo ut idem possit esse et Presbyter
 Cardinalis, et fiduciarius Epus, comuni errore qui uis facit, si modo error
 sit duendus, se potest tueri, maiorem quidem certe ex repudiato q ex
 accepto

exaltissimi
Canone

accepto galero gloriam fuisse consecutus, et de uniuersa Ecclesia fortasse me-
luis meriturus. Quod aut iuris Diuini negent esse residentiam, nescio quem
admodum sit excusandus, nisi fortasse dicatur id habere in mandatis, ut qui
sit Legatus, ne dicam an ligatus. Quod si ita sit, quenam potest esse spes
progressus Concilij: cum residentiam esse iuris diuini summus Pontifex,
qui id sua sponte debebat decernere, per suorum quod Deus auertat, aperta
prohibeat conspirationem. Videntur etiam Epi, qui hoc asserunt, hoc non temere
tuendum suscepisse. diuersos enim diuersa ad id possunt mouere causa.
Sunt enim quibus intoleranda, et uel Aetna monte grauior uideatur residen-
tia, quod a Romanis, quibus tamdiu assueuerunt, et quae Circaeorum instar
poculorum eos dementarunt, delictis abstrahi, uel ipsa morte peius censent.
Sunt qui a pinguiorum quos spe deuorauerant Episcopatum, et monaste-
riorum, et Cardinalitij etiam galero diuturna expectatione momento temporis
decidisse non ferendum arbitrantur. Non desunt quos male habet, quod cum
quosdam magistratus, sex quadam munera a Pontifice representata emerint
pecunia, ea si in suis residendum sit Ecclesijs obire non posse, et quos ex eis
porcipiant prouentibus se esse priuandos intelligant. Sunt alij minus mali, qui
libenter resident et suo fungerentur officio: sed cum hoc etiam complectatur
residentia, ut uerbum Dei praedicent, inscitia sua conscij hoc nomine abhor-
reant residentiam quod timeant ne si sit sibi concionandum, plane quod sit
esse uideantur nempe *duo. du. e. g.* — Sunt alij quorum causa uidetur
esse paulo aequior, et quorum querela in Concilio est omnino habenda ratio.
Ii sunt qui in sua diocesi residere ideo agereferunt, quod a sua exempti sunt
Iurisdictione Canoniconum conuentus, et omnes beneficiorum collationes mi-
nimis quibusdam exceptis sibi reseuauit Pontifex. Atque ~~ea~~ ea sunt non
iuste quidem (quae enim iusta potest esse causa ut quis recuset suo fungi
munere) sed quae ad impellendum non aliquam habent causa, ut tum acerbis
defendant causam residentiam non esse Iuris diuini, et quod eorum capti-
tibus uideri imminere, falsus utinam sum uates prudentes et scientes in
apertu

Asini ad
gram.

apertum procurrant exitum. At uos ^{uos} appello Alphonse Salmeron, et Jacobe
 Lainas, quos ego non ignoro uros esse doctissimos, quosq; hactenus iudicavi
 esse optimos, et uere pios, uos inquam appello, et rogo quidnam uos mouet
 ut et Eane tueremini sententiam, et miseris Episcopis qui ad suum praecipi-
 cibus currunt exitum, frigidam ut aiunt suffunderetis? An non memi-
 nistis quam pulchrum uobis titulum usurpetis, ut uos dicatis sodales
 sodalitates Jesu? Si sodalitates Jesu ^{uere} uos estis sodales, quod uobis uerbo
 tribuitis, uerba ostendete. Jesu estis sodales Jesu gloriam querite. Estne aliquid
 quod ad Jesu Christi gloriam magis faciat, q̄ si quos Spiritus sanctus posuit Episcopos
 regere Ecclesiam Dei, ij praesentes ut par est, rite suo fungantur munere?
 Potestis ne esse Jesu sodales, et Jesu gloriam non querere? Non queritis
 aut si impedimento estis quo minus eius ministri ei seruiant. Non seruiunt
 aut si suis relictis Ecclesijs suae ambitioni seruiant, et libidini. Desinite in
 uulgus iactare uos auctoritatem summi Pont. Quid agant, quid moliantur, quid
 sibi proponant, qui residentiam Juris non esse Diuini asserunt, est iam leppis
 notum et tonsoribus. Pontificis Jesu Christi Vicarij autem uos dicitis defendere, et
 interea Jesum ipsum cuius est Vicarius ignominia, probro, et dedecore, quod in
 uobis est afficitis. An non hoc est Jesum ignominia, et dedecore afficere, eos qui
 eius cultui sunt dedicati ab eius cultu abstrahere, et ad otium, ambitionem, et
 libidinem traducere? Vultis ne Vicarij ~~maiores~~ maiorem esse autem, quam eius cuius
 uices gerit? Vult Christus sibi honorem ab Episcopis haberi, sacrificia offerri, pro-
 pulum et uerbo, et exemplo pasci. Hoc si nolit Vicarius, et neglecto domino cuius uices
 gerit, in se omnem honorem transferri uelit, se coli, se obseruari, se frequenti Epi-
 scoporum comitatu ornari, is ne se pro Vicario, an potius pro domino gerere cense-
 dus erit? Desinite. Desinite inquam auctoritatem iactare Summi Pontificis. Pontificis
 autem nihil est quod magis conseruet, augeat, et amplificet, quam si perpetuo caueatur
 edito et decreto esse iuris Diuini residentiam cum ita futurum sit, ut Christus lau-
 detur, honoretur, et glorificetur, nec Pontificis auctas a Christi cuius uices gerit
 aucte, gloria, et honore potest separari nisi forte se non pro uicario sed pro
 dno

domino uelit gerere, et non principis Pastorum uicem sustinere, sed Tyrannidem
quod Deus prohibeat exercere. Quid uos inquam mouit, ut male sibi et Ecclesie
consulenti Pontifici, si modo uerum sit quod hoc Decretum nolit fieri, haec in re
gratificaremini? Nam cum ita uestrum institutum sit cœnobium, ut omnibus
qua sunt mundi renunciaueritis, proprietatem et possessionem omnem a uobis
abdicaueritis, rerum diuinarum contemplationi, bonisq; et pijs actibus uos
totos dedicaueritis, non possum mihi persuadere uos aliquid ambire a summo
Pontifice. Sed quidquid sit, neq; enim me decet in rebus aliorum nimis esse
curiosum. Videtis quantopere ab omnibus omnium hominum ordinibus postulet
Ecclesiastica disciplina restitutio, qua est adeo necessaria, ut frustra scripturis
et argumentis quod minime est difficile conuincuntur, frustra anathematis ful-
mine, quod minoris q; fulgur ex uetro existimant, feriuntur a Concilio haere-
tici: Quamdiu oculis hominum obuersabuntur ministrorum Ecclesiasticorum, infirmis
aut curiae Rom. abusus fieri non poterit ut populus contineatur in officio hoc
uidet prudentissimus, et religiosissimus Princeps Imperator Ferdinandus, qui
de ea re per suos Oratores saepius admonuit Concilium, et scriptis ad Pont. hris
quamnam esset sua sententia exposuit. Vident ceteri quoq; Principes, qui per
suos Legatos nihil aliud aequè urgent. Immo uerò hoc solum urgent ut fiat re-
formatio. Videt Ill^{mus} et in primis Ill^{mus} Cardinalis Lotharingus cuius opera cum
in rebus afflictissimis Francia regno potuisset esse utilissima, omnibus post.
habitis uenit ad Concilium sedulo conaturus ut id persuaderet quod est
maximè necessarium. Vident ceteri omnes, ij soli non uident quorum ut ea
fiat maximè interest. Non uident aut ut existimo, quoniam Deus excœ-
cauit eos, quia uult eos occidere. Huius reparandę Ecc^{ca} disciplina et refor-
mationis caput est, et initium, ut provideatur, ut quilibet qui munus sus-
cepit Ecc^{ca} in sua resideat ecc^{ca}. Providezi aut melius non potest quam si
statuatur residentiam esse iuris diuini. Hoc cum intellexisset callidus
cacodemon, tum multos excitauit, quid enim aliud dicam? et Episcopos, et
alios

alios, qui hoc ius Divinum tam acriter oppugnant. Inter quos te esse mihi
 Alphonsi cum R.^{do} Patre Layna pro veteri nostra amicitia non possum non
 dolere. Optarem quidem certe, ut si ipsa vobis persuadeat veritas, et
 vestra dilectae conscientia iuris esse Divini residentiam, suum imitati
 Augustinum, carceritis palinodiam. Digni certe estis qui omnem ingenij et
 doctrinae vestrae vim, quae est longe maxima, in hoc conferatis, ut iuris
 Divini statuatur esse residentiam, et quod tot iam seculis frustra desideratum
 est reparetur lapsa ecclesiastica disciplina. quod nisi fiat in hoc Concilio Deus
 mala prohibeat, quae video impendere ordini ecclesiastico. Jam enim videre licet
 egressam iram Dei, quae iam gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, et in
 eo paravit uasa mortis. Non possum certe non timere ne si peccata nostra non
 corrigamus, et ut melius in posterum uiuatur provideamus, euenturum tandem
 sit quod praedixit Sibylla nempe *ecce futuram erunt*. Et forte ex uno, ex
 septem collibus ingentem eius ruinam aliquis conspiciat magna uoce exclamabit
 Ecce Babylon magna etc. Hoc ne accadat Deus est a nobis precibus ac penitentia
 placandus, et restituendo lapsam ecclesiasticam disciplinam reconciliandus
 Ad hoc persuadendum ut fiat si omnes uicos ingenij et doctrinae nervos
 intenderitis, ea quae uos decet feceritis, et a deo maximam mercedem, nempe unam
 mortalem gloriam referetis. Vale Tridenti in meo cubili. V. Cal. Apr. 1563

(48)

Epistola F. Petri Soti, quam moriens dictauit, ad summum Pont. mitti mandauit
 XVI Calend. May 1563

Beatissime Pater post beatorum ^{Pedro} oscula

Nuper scripsi quaedam ad R.^m Cardinalem Amalium, quae mihi uisa sunt maxime
 pertinere ad honorem, et gloriam Dei, atq. etiam ad leuandam, et exonerandam
 conscientiam meam, ut ea uidelicet meo nomine familiariter proponeret s.⁶ v.
 tanq. supremo Christi in terris Vicario ac de me etiam semper optime merito
 Nunc aut

